

ZAŠTITA PRAVA DETETA U SPORTU

1) Navesti definiciju deteta prema Konvenciji o pravu deteta Ujedinjenih nacija iz 1989. godine.

Prema Konvenciji o pravu deteta Ujedinjenih nacija iz 1989. godine, dete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na osnovu zakona koji se odnosi na dete, punoletstvo ne stiće ranije.

2) Koje su ozbiljne pretnje kojima deca mogu biti izložena u takmičarskom sportu?

U takmičarskom sportu deca su izložena: *preterano napornim treninzima, zloupotrebi tela, neumerenoj komercijalizaciji, ilegalnom radu, doppingu, diskriminaciji, korupciji i nasilju.*

3) Definisati razliku između pojma sigurnosti dece (safeguarding children) i zaštita dece (child protection).

Sigurnost dece (eng. safeguarding children) podrazumeva da se sva deca zaštite od svih šteta, zlostavljanja, nasilja, eksploatacije i zanemarivanja, što podrazumeva proaktivno delovanje svih učesnika u sistemu sporta, kako bi se obezbedilo da deca budu bezbedna prilikom učešća u sportskim aktivnostima. Sigurnost dece ima preventivnu komponentnu i usmerena je na obezbeđenje delotvornih politika, praksi i procedura u cilju ograničenja šteta koje se javljaju, kao i primene mera za izveštavanje, istraživanje i rešavanje sumnji i incidenata. Suštinski, sigurnost dece u sportu znači niz akcija koje pomažu da sva deca koja učestvuju u sportu imaju pozitivno iskustvo.

Za razliku od toga, **zaštita dece** (eng. child protection) štiti pojedinačno dete za koje je utvrđeno da je u opasnosti od štete, zlostavljanja, nasilja, eksploatacije ili zanemarivanja. Zaštita dece čini deo sigurnosnih mera za decu, ali treba je posmatrati kao poslednju liniju odbrane u obezbeđenju sigurnosti dece.

4) Navesti pojedina dečja prava koja su garantovana Konvencijom o pravima deteta.

- 1) Pravo na zaštitu od diskriminacije;
- 2) Pravo da interesi deteta budu osnovna briga oba roditelja, na osnovu principa najboljeg interesa deteta,
- 3) Pravo na zaštitu od fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda, zloupotreba (pa i seksualnih), zanemarivanja, nemarnog odnosa, maltretiranja, eksploatacije,

- 4) Pravo na najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite;
- 5) Pravo mentalno zaostalog ili sa fizičkim invaliditetom deteta da uživa pun i dostojan život;
- 6) Pravo na igru i rekreaciju koja odgovara uzrastu deteta;
- 7) Pravo na zaštitu od eksploatacije i rada na poslu koji može biti opasan ili ometati obrazovanje deteta ili štetiti zdravlju deteta, odnosno njegovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom ili socijalnom razvoju;
- 8) Pravo na zaštitu od svih oblika seksualnog izrabljivanja i seksualne zloupotrebe;
- 9) Pravo na zaštitu od trgovine decom;
- 10) Pravo na zaštitu od svih oblika okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka;
- 11) Pravo na slobodu udruživanja.

5) Šta bi prema Međunarodnoj povelji o fizičkom vaspitanju i sportu, trebalo da bude predmet neprestane brige svih subjekata u sportu?

Zaštita etičkih i moralnih vrednosti fizičkog obrazovanja i sporta mora biti predmet neprestane brige svih subjekata u sportu i fizičkom vaspitanju.

6) Koja je jedna od važnih mera Zakona o sportu Republike Srbije (ZS) koja doprinosi da bavljenje sportom za decu bude „bezbedno“?

Jedna od mera da obezbedi bezbednost je i zabrana da sa decom u sportu rade lica koja nemaju odgovarajuće više ili visoko obrazovanje u oblasti fizičkog vaspitanja i sporta ili ako pored osnovne stručne osposobljenosti nisu i posebno (dodatno) stručno osposobljena za rad sa decom.

7) Koje uslove, prema Zakonu o sportu RS dete treba da ispuni ako je uključeno u sportska takmičenja? Ko vrši utvrđivanje zdravstvene sposobnosti učenika uzrasta od 6-14 godina

Ako je dete uključeno u sportska takmičenja, onda u tim takmičenjima može učestvovati samo ako mu je u periodu od šest meseci pre održavanja sportskog takmičenja utvrđena opšta zdravstvena sposobnost za obavljanje sporskih aktivnosti. Sa druge strane, deca takmičari mlađa od 16 godina i deca takmičari mlađih kategorija koja se takmiče u starijim kategorijama moraju pored opšte zdravstvene sposobnosti imati utvrđenu i posebnu zdravstvenu sposobnost za bavljenje određenim sportskim aktivnostima.

Utvrđivanje zdravstvene sposobnosti učenika uzrasta od 6 do 14 godina života vrši izabrani lekar pedijatar nadležne zdravstvene ustanove tokom obaveznog

sistematskog pregleda, odnosno lekar specijalista sportske medicine ili pedijatrije nadležne zdravstvene ustanove kada se utvrđivanje zdravstvene sposobnosti vrši izvan sistematskog pregleda.

8) Koja su ograničenja u kontekstu iznosa mesečne članarine za decu u sportskim udruženjima prema Zakonu o sportu RS?

Kako bi se olakšalo učešće decu u sportu, Zakon o sportu Republike Srbije je propisao visinu mesečne članarine za decu u sportskim udruženjima, i ona ne može biti veće od jedne desetine prosečne zarade na nivou Republike Srbije utvrđene od strane republičkog organa nadležnog za poslove statistike za prethodnu budžetsku godinu.

9) Koje su razlike po pitanju vođenja računa o najboljem interesu deteta i ostvarivanja njegovih participativnih prava u sportu za decu do 14 i preko 14 godina starosti?

Zakon o sportu Republike Srbije iz 2016. godine je doneo suštinske novine kada je u pitanju vođenje računa o najboljem interesu deteta i ostvarivanju njegovih participativnih prava. Dete može biti član sportskog udruženja nezavisno od godina starosti, s tim da izjavu o pristupanju, odnosno učlanjenju u sportsko udruženje za dete koje nije navršilo 14 godina daje dete uz prethodnu pisanu saglasnost roditelja, odnosno staratelja.

Dete sa navršenih 14 godina može samostalno dati izjavu o učlanjenju. Ukoliko dete zaključuje ugovor sa sportskom organizacijom (ugovor o stipendiranju za sportsko usavršavanje, ugovor o bavljenju sportom ili ugovor o radu), on se može punovažno zaključiti samo uz pisanu saglasnost oba roditelja, odnosno staratelja, overenu u skladu sa zakonom, a u protivnom je ugovor ništav. Ugovor sa sportskom organizacijom uvek potpisuje sportista, čak i kada je maloletan.

Pisana i overena u skladu sa zakonom saglasnost oba roditelja, odnosno staratelja potrebna je i za zaključenje ugovora o posredovanju između deteta i organizacije za sportsko posredovanje (sportskih menadžera), kao i za zaključenje ugovora o ulaganju u dete sportistu, na osnovu koga neko lice ima pravo na deo prihoda koji proizilazi iz obavljanja njegove sportske aktivnosti.

10) Definisati pojmove zlostavljanja, zloupotrebe, diskriminacije i nasilja nad decom u sportu

Zlostavljanje dece u sportu jeste svako aktivno ili pasivno ponašanje (uključujući i podsticanje i navođenje drugih na nedozvoljeno ponašanje) prema deci koje ima za cilj ili predstavlja povredu dostojanstva ili zdravlja dece i koje izaziva strah ili stvara za njega neprijateljsko, ponižavajuće ili

uvredljivo okruženje koje dovodi do izolacije deteta i privremenog ili trajnog napuštanja trenažnog procesa, odnosno aktivnog bavljenja sportskim aktivnostima. Naročiti oblici zlostavljanja su:

1) *uskraćivanje hrane, vode ili sna;*

2) *nedozvoljavanje adekvatnog odmora; davanje, propisivanje, podsticanje, pomaganje i saučesništvo u korišćenju zabranjene doping supstance ili zabranjenog doping metoda; uvođenje režima ishrane koji su doveli ili mogu dovesti do poremećaja ishrane kao što je anoreksija ili drugih zdravstvenih problema.*

Zloupotreba dece u sportu jeste svako činjenje ili nečinjenje (uključujući i podsticanje i navođenje drugih na nedozvoljeno ponašanje) koje direktno utiče ili indirektno škodi deci ili im smanjuje mogućnost za bezbedan i zdrav razvoj i dovodi ih u nemoćan, neravnotežan i zavisan položaj. Naročiti oblici zloupotrebe su:

1) *zahtevanje ili nuđenje seksualnih odnosa kao preduslova za odabir u tim ili davanje određene privilegije;*

2) *navođenje ili primoravanje dece u sportu na učešće u seksualnim aktivnostima, bilo da se radi o kontaktnim (seksualni odnos, seksualno dodirivanje i sl.) ili nekontaktnim aktivnostima (izlaganje pogledu, egzibicionizam i sl.);*

3) *seksualno uznemiravanje i to: neprimereno komentarisanje, dodirivanje (osim pomaganja i čuvanja u obučavanju i/ili izvođenju sportskog elementa tehnike i taktike u bilo kojoj sportskoj grani), upućivanje poruka, fotografisanje, telefonski pozivi i sl; i druge radnje uključivanja dece u sportu u seksualni kontakt koji ima za cilj da pruži uživanje ili zadovolji potrebe druge osobe.*

- **Nasilje nad decom u sportu** jeste svaki oblik verbalnog ili neverbalnog ponašanja (uključujući i podsticanje i navođenje drugih na nedozvoljeno ponašanje), jednom učinjenog ili ponovljenog, koji ima za posledicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, psihosocijalnog i motoričkog razvoja, obrazovanja i dostojanstva dece. Naročiti oblici nasilja su:

1) *upotreba fizičke sile izvan sportskih pravila i drugi postupci koji naruše ili mogu narušiti detetov fizički integritet, zdravlje ili razvoj i to: udaranje, šutiranje, guranje, šamaranje, čupanje, davljenje, bacanje, gađanje, napad i pretnja oružjem, paljenje, posipanje vrućom ili ledenom vodom, telesno kažnjavanje ili druge forme fizičkog kažnjavanja; primoravanje na visoko rizične aktivnosti u ekstremnim uslovima koji su doveli ili mogu dovesti do*

povrede; korišćenje dodatnih fizičkih vežbi kao kazne; zahtevanje od deteta da učestvuje na takmičenju bez obzira na povredu ili bolest;

2) *ponašanje koje dovodi do trenutnog ili trajnog ugrožavanja psihičkog i emocionalnog zdravlja ili razvoja i dostojanstva deteta i to:* bilo koje ponašanje kojim se vrši omalovažavanje, ignorisanje, vređanje, ucenjivanje, nazivanje pogrđnim imenima, ogovaranje, podsmevanje, ismejavanje, iznuđivanje, manipulisanje, pretnja, zastrašivanje, ograničavanje kretanja; pritisak da se postižu bolji rezultati koji nisu u skladu sa opšteprihvaćenim trenažnim standardima, odnosno nisu u skladu sa psihofizičkim i razvojnim karakteristikama dece u određenom uzrastu; drugi slični oblici neprimerenog ponašanja;

3) *uključivanje deteta u: neprimeren trenažni proces i takmičarske aktivnosti,* gde se pod neprimerenim trenažnim procesom i takmičarskim aktivnostima podrazumeva takmičenje, odnosno trenažni proces koji dovodi do disfunkcije organizma usled fizičkih i psihičkih napora, odnosno socijalnih pritisaka, u okviru trenažnog procesa i takmičarske aktivnosti koji nisu adekvatno dozirani na trenutne funkcionalne mogućnosti, odnosno razvojne karakteristike dece, niti je planirana periodizacija koja je usklađena sa školskim obavezama dece; neusklađenost trenažnih aktivnosti sa školskim obavezama; neadekvatni uslovi za sprovođenje trenažnog procesa i takmičarske aktivnosti koji mogu dovesti do ugrožavanja zdravlja dece; pritisak da se postižu bolji rezultati koji nisu u skladu sa opšteprihvaćenim trenažnim standardima, odnosno nisu u skladu sa psihofizičkim i razvojnim karakteristikama dece u određenom uzrastu.

- **Diskriminacija dece u sportu** jeste svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), na otvoren ili prikriven način (uključujući i podsticanje i navođenje drugih na nedozvoljeno ponašanje), a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, veroispovesti, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, porodičnom statusu, izgledu, ili nekom drugom stvarnom ili pretpostavljenom ličnom svojstvu.